

82-jarige natuurillustrator maakt nog tientallen tekeningen per week

Marius Kolvoort zegt nooit nee als het om de natuur gaat

Koos Dansen

'Het kan hier een vrolijke boel worden de komende dagen', zegt Marius Kolvoort met pretogen, 'tenminste als ik gevolg geef aan de wens van Piet Steltman, tegenwoordig directeur van de Flevohof; ik moet wat vogeltjes voor hem portretteren, en hij had graag dat ik ze zingend teken...'

Piet Steltman is lang niet de enige opdrachtgever. Wij kijken het cahier in, waarin Marius noteert wat hij getekend of geschilderd heeft, wanneer en voor wie. Zijn productie van de laatste twee jaar – als 80-plusser dus – in ogenschouw nemend, vallen vooral op de ongeveer 170 aquarellen van exotische planten voor Anton van Hooff's Burgers Bush, de circa 200 pentekeningen voor een boek over de geneeskrachtige kruiden in de kruidentuin van het Arnhemse Openluchtmuseum en de bijna 100 illustraties voor het jubileumboek van de Stichting Het Geldersch Landschap.

Maar daar bleef het niet bij. Hij tekende en schilderde in die periode onder meer ook voor 'Het Vogeljaar', 'Huid en Haar', 'Grasduinen', 'Natura', 'De Schouw', 'Natuurmonumenten', 'Ja, natuurlijk', en voor tal van IVN- en KNNV-afdelingen.

Dat zoveel natuur- en milieu-organisaties een beroep op hem doen, heeft mede te maken met het feit dat Kolvoort het zich dank zij zijn pensioen van het onderwijs kan permitteren een honorarium naar draagkracht te vragen. En als het een pure natuurbeschermingsclub met beperkte financiële middelen betreft, heeft hij weinig behoefte aan heen en weer gepraat over een vergoeding. In die gevallen stelt hij de draagkracht van de andere partij eenvoudigweg op nul.

Alleen als er echt een budget voor is, of de opdrachtgever een commerciële instelling, komt hij ertoe een nota te sturen. Hoofdzak is immers om bij zoveel mogelijk mensen de verwondering en eerbied voor de natuur te versterken!

Achterhoek

Marius Kolvoort's wieg stond in het Achterhoekse Lochem, waar hij op 31 januari 1907 het le-

venslicht zag. Zijn belangstelling voor de natuur werd hem met name door zijn vader met de paplepel ingegoten. Vader Kolvoort, onderwijzer van beroep, was vooral geïnteresseerd in vogels. Vele gezamenlijke wandelingen en excursies waren dan ook vooral gericht op het waarnemen van vogels; diverse vogelboeken, waaronder dat van Kerst Zwart, waren thuis voorhanden om na een waarneming nog eens na te snuffelen en na te genieten. En ook was er – in die tijd toegestaan en niet ongewoon – in de tuin een volière met tal van inheemse zangvogels.

De jonge Kolvoort zwierf graag rond in bos, hei en veld van het landgoed Ampsen ten noorden van Lochem en op de Lochemse Berg en de Kalenberg tussen Lochem en Barchem. Op de fiets werden ook de bosgebieden en landgoederen bij Vorden en bij Ruurlo verkend. Vooral Ampsen trok hem, omdat het er erg rustig en ook vrij

Marius Kolvoort met overtrekkende Kol- en Rietganzen, langs de Waal, ten oosten van Nijmegen.

Foto: Koos Dansen.

vochtig was, zodat je er zelfs weidevogels kon aantreffen.

Hier was het ook dat hij een fikse uitbrander kreeg van prins Hendrik. Een aantal op krukjes gezeten jagers, onder aanvoering van de prins, zat aan de bosrand te wachten tot er door een groep boerendrijvers wild uit de dekking gejaagd zou worden. De 12- of 13-jarige Marius fietste weg voor de drijvers, maar begaf zich zonder erg juist in de vuurlinie. De jonge Kolvoort kreeg een flink standje, maar de plaatselijke veldwachter die de opdracht had het publiek daar weg te houden, kreeg er heel wat ongenadiger van langs. Wie had toen kunnen vermoeden dat die zelfde jongeman bijna zeventig jaar later uit handen van de latere schoonzoon van prins Hendrik, de 'Merit of Conservation Award' van het Wereld Natuur Fonds, één van de hoogste natuurbeschermingsonderscheidingen, zou ontvangen?...

In de tijd dat Marius Kolvoort in zijn jonge jaren rondzwierf in de natuurterreinen en landgoederen van de Achterhoek, waren natuur en landschap nog vrijwel ongeschonden. Onge'normaliseerde' beken en rivieren waren normaal en de landbouw, met rogge, gerst en extensief gebruikte hooilanden, maar zonder snijmaïs en een overmaat aan mest, vond nog plaats op een wijze waardoor veel natuur, geïntegreerd in het cultuurland een plekje kon vinden. Het doordringende nachtelijke gekwaak van de Boomkikker werd in de lente op veel plaatsen in de Achterhoek nog gehoord; IJsvogel en Grote Gele Kwikstaart broedden langs de Berkel, die in natte periodes ver buiten haar oevers kon treden. Geelgors en Ortolaan waren nog niet respectievelijk bedreigd en zeer ernstig bedreigd, de Groene Specht was talrijker dan de Grote Bonte Specht en ook de Nachtzwaluw en de Grauwe Klauwier waren nog aanwezig.

Maar er zijn ook vogelsoorten die zich sinds die tijd juist uitgebreid hebben of op het toneel verschenen: de Turkse Tortel breidde zijn leefgebied uit tot over vrijwel geheel Europa en is tegenwoordig één van de algemeenste Nederlandse vogels; de Zwarte Specht en de Bonte Vliegenvanger vestigden zich via de Achterhoek in grote delen van ons land, terwijl de Scholekster zich van een pure kustvogel tevens tot weidevogel ontwikkelde, die nu tot aan onze oostgrens en verder broedt.

In 1921 vertrok Kolvoort naar Deventer om in de voetsporen van zijn vader aan de kweekschool te gaan studeren. Na zijn afstuderen vond hij in 1926 een betrekking aan de lagere school in Lobith-Tolkamer. In die periode hield hij zich intensief bezig met muziek, speelde viool en werd – op 19-jarige leeftijd – dirigent van het plaatselijke zangkoor. Zijn gevoel voor muziek speelt ongetwijfeld ook een rol bij zijn belangstelling voor en grote kennis van de zang van vogels. Dit laatste verleidt ons tot het memoreren van de volgende anekdote: zoals gebruikelijk met het ouder worden nam ook bij Marius het vermogen om de hoogste tonen – waaronder onder meer de zang van het Goudhaantje – waar te nemen geleidelijk af. Hierover zegt hij: *'Als tegenwoordig*

Marius Kolvoort bespiedt grote groepen ganzen langs de Waal, ten oosten van Nijmegen.
Foto: Koos Dansen.

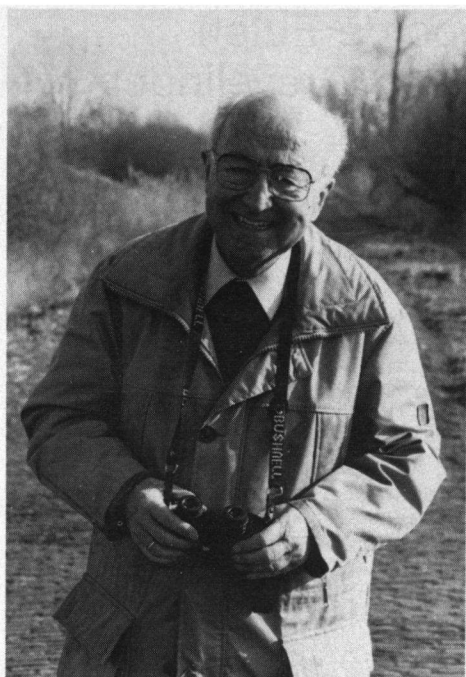
tijdens een excursie in een terrein waar je Goudhaantjes kunt verwachten, een van de jongere deelnemers vraagt: 'Wat zijn dat voor vogeltjes die je daar hoort?', en ik hoor niks, dan antwoord ik zonder blikken of blozen: 'Dat zijn Goudhaantjes'.

Doorgaande ontwikkeling

Tijdens zijn loopbaan als onderwijzer, waarbij hij werd overgeplaatst naar Oosterbeek (1929) en Arnhem (1932) groeide zijn belangstelling voor tekenen en schilderen. Hij behaalde de M.O.-akte tekenen en gaf les (tot 1970) aan de Rijkskweekscholen te Arnhem en Apeldoorn. Niet alleen in tekenen, maar ook in kunstgeschiedenis en biologie. In die jaren behoorde hij tot de oprichters van de IVN-afdeling Arnhem, was hij (van 1952 tot 1971) voorzitter van de Arnhemse KNNV-afdeling en kwam het accent van zijn tekenwerk meer op de natuur te liggen.

Overzien wij zijn totale oeuvre op dit gebied dan treffen wij een indrukwekkende rij natuurboeken en een immense stapel tijdschriften aan waaraan hij in meer of mindere mate zijn medewerking gaf. Wij noemen hier speciaal de Wetenschappelijke Mededelingen en het tijdschrift Natura van de KNNV, het Rangers Handboek van de jeugdafdeling van het Wereld Natuur Fonds en het in de jaren zestig samen met zijn vriend Jan Nijkamp vervaardigde, zeer geslaagde praktische biologieboek 'Zien en Ontdekken'.

Bijzonder is zijn tekenbijdrage aan de uitgave 'De Vogels van de Brownsberg', een in 1975 onder redactie van H.N. Kluyver verschenen boek

Marius Kolvoort tijdens een excursie in de Ooypolder, ten oosten van Nijmegen.
Foto: Koos Dansen.

over Surinaamse vogels. Kolvoort was nooit in Suriname geweest en de meeste van de vogels die in het boek beschreven worden, waren ook niet in de diertuin te zien. Toch slaagde hij er in om met behulp van balgen van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie in Leiden goedgelijkende en natuurlijk aandoende portretten te maken.

Ten slotte willen wij in dit verband uiteraard niet onvermeld laten zijn tekenwerk voor 'Het Vogeljaar', waaronder tal van fraaie aquarellen voor de voorplaat.

Opvallend is dat voor wat betreft zijn artistieke en vaardigheid sprake is van een steeds doorgaande ontwikkeling. Wie zijn werk van enkele tientallen jaren geleden vergelijkt met dat van vandaag, constateert dat de meest recente werkstukken vaak het raakst en boeiendst zijn. Voor zijn illustratiewerk in combinatie met zijn stimulerende en leidende rol als bestuurder van IVN- en KNNV-afdelingen en als docent van de Biologische Werkkampen voor het Onderwijs werd hij meermalen onderscheiden met een prijs of een erelidmaatschap. In 1964 ontving Marius Kolvoort de Heimans- en Thijssseprijs, een slechts incidenteel toegekende prijs voor iemand die zich, zonder oorspronkelijk een biologische opleiding te hebben genoten, bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt voor de natuureducatie.

Hij is erelid van de KNNV en van de IVN-afdeling Arnhem, en op 1 november 1986 ontving hij uit handen van prins Bernhard de reeds genoemde 'Merit of Conservation Award' van het Wereld

Natuur Fonds (zie ook 'Het Vogeljaar' 34 (6) : 289, met foto).

Jarenlang maakte Marius Kolvoort deel uit van de redactie van het televisieprogramma 'Ja, natuurlijk'. Af en toe verscheen hij ook in beeld (onder meer – zonder dat hij dit zelf in de gaten had – met een perfecte imitatie van een roepende jonge Walrus, die als dier van de maand in het programma zat), hetgeen tot onverwachte herkenningen kon leiden, bijvoorbeeld in een Spaans vogelreservaat door een tegen Amerikaanse toeristen Engels sprekende, later Vlaams blijkende ornitholoog, die de gedenkwaardige woorden 'Marius Kolvoort, I presume?' sprak.

Reizen

Het leven van Marius Kolvoort bestaat uit heel wat meer dan alleen tekenen en schilderen. Hij heeft een regelmatig contact met zijn beide dochters, die eveneens schilderen, zijn zoon Willem die kortgeleden het genoegen smaakte een boek over onderwaterfotografie en -leven in het Nederlandse zoete water uitgegeven te zien (Onderwater in Nederland) en zijn vijf kleinkinderen, van wie de oudste al weer 25 is. Kleinzoon Willem, bij wie zowel het tekenen als de interesse voor vogels eveneens in het bloed blijkt te zitten maakte voor het augustusnummer (1984) van 'Het Vogeljaar' en ook voor het februarinummer (1985) de voorplaten van Steltkluit en Bergeend. De afgelopen jaren maakte Marius culturele en natuurritten naar Zwitserland, Frankrijk, Andorra en Spanje. Actieve vakanties allemaal, want voor een wandeling van verscheidene uren door bergachtig gebied draait hij nog altijd zijn hand niet om.

Toch heeft Kolvoort een aantal jaren geleden ook een minder gemakkelijke periode doorgemaakt. Na een moeilijk te accepteren ziekteperiode overleed zijn vrouw, en zelf tobde hij ook wat met zijn gezondheid.

Maar geleidelijk krabbelde hij weer op de been, ging weer regelmatig op excursie met de 'kruipgroep' (zo genoemd omdat bij elk plantje en beestje langdurig stilgestaan wordt) op de Hoge Veluwe, besteedde weer meer tijd aan het tekenen en begon opnieuw plannen te maken voor buitenlandse reizen.

Het ligt voor de hand dat de keuze daarbij vooral valt op vogelrijke gebieden. Bezien wij echter de 'buit' aan tekeningen en aquarellen die Marius Kolvoort mee terugbrengt van zijn reizen, dan treffen wij daaronder ook menig vlot geschilderd landschap of raak portret aan, als bewijs van een onverminderd brede belangstelling.

■ Koos Dansen, Sliedrechtthof 9, 6843 EZ Arnhem.